

Кошляк В.

*магістр першого року навчання
юридичного факультету*

*Тернопільського національного
економічного університету*

Науковий керівник:

*к.е.н., доцент, доцент кафедри безпеки,
правоохоронної діяльності та
фінансових розслідувань ТНЕУ*

Колесніков А.П.

СТАТУС ПРОКУРОРА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ РЕФОРМИ ПРОКУРАТУРИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

Реформування прокуратури у вересні 2019 року викликало неоднозначну реакцію при обговоренні та дискусіях як серед населення, так і науковців. Нова редакція Закону України (далі – ЗУ) «Про прокуратуру» сприймається фахівцями, правниками та громадськістю по різному. Згідно опитування, проведеного Центром Разумкова за період з 13 по 17 лютого 2020 року – органами прокуратури не довіряє 68 % населення країни, довіряє - 18, 8 %, тобто баланс довіри-недовіри становить -49,2 % [2].

Важливою новелою нової редакції ЗУ «Про прокуратуру», яка безпосередньо має вплив на статус та обсяг завдань прокурора є зменшення кількісного складу прокуратури. Відповідно до ст. 14 ЗУ «Про прокуратуру» кількісний склад працівників прокуратури скорочується на третину[3]. Тепер загальна чисельність прокурорів становитиме не більше 10000 осіб. Зменшення кваліфікованих кадрів органів прокуратури, в свою чергу, створить максимальну завантаженість на працівників щодо розслідування кримінальних проваджень, що негативно вплине на ефективність роботи прокурорів, оскільки навантаження у 500-600 проваджень не сприятиме повному та всебічному розслідуванню кримінальних проваджень. Згідно з пояснювальною запискою до вказаного закону основною метою законопроекту є створення передумов для побудови системи прокуратури, діяльність якої базується на засадах ефективності, професійності, незалежності та відповідальності. Проте досягти ефективності діяльності органів прокуратури шляхом здійснення скорочення кількості працівників та тим самим підвищенням навантаження на прокурорів є неможливим. Слід відмітити факт організації системи прокуратури в Німеччині таким чином, що штат прокурорів значно менший, аніж в інших європейських державах, у тому числі і в Україні. Даний показник не перевищує 10 прокурорів на 100 тис. населення, і це при тому, що спеціалізованих прокуратур у ФРН немає[4].

Разом зі скороченням кадрів зміни відбулись і щодо підвищення їх кваліфікації. Раніше (ст. 80 ЗУ «Про прокуратуру») підвищення кваліфікації прокурорів здійснювала державна установа зі спеціальним статусом – Національна академія прокуратури України, тепер – новостворений Тренінговий центр прокурорів України, який може мати регіональні відділення. Варто зазначити, що створення ефективних умов та можливостей для підвищення кваліфікації працівників прокуратури є правильним кроком на шляху до реформування, оновлення та можливості діяти органам прокуратури прозоро та добросовісно. Важливо, щоб прокурори володіли знаннями, які дозволять їм вивести сучасні прокуратури на новий рівень в питаннях розслідування злочинів, складати розумно та коректно процесуальні документи, дотримуватись етичних правил поведінки та моралі. Поки не зрозуміло, як саме і у якій формі буде функціонувати Тренінговий центр, але його створення має бути обґрунтовано виправданим.

Статус прокурора тепер матимуть лише ті особи, які виконують одну чи більше функцій прокуратури, які передбачені безпосередньо у Конституції України. Тобто прокурорами уже не будуть вважатися ті, хто, наприклад, працює у відділах забезпечення.

Новий закон остаточно скасовує в прокуратурі класні чини та форму. Тепер нові класні чини не будуть присвоюватися тим, у кого вони вже є, а форма одягу (там, де вона ще використовується на розсуд окремих прокурорів) стане рудиментом минулого.

Проаналізувавши міжнародний досвід щодо визначення статусу прокуратури та прокурорів, приходимо до висновку, що не існує єдиної моделі прокуратури як з організаційної, так і з функціональної сторони.

У доктрині права виділяють чотири групи правового статусу прокуратури в зарубіжних країнах. Перша група - країни, де прокуратура входить до складу Міністерства юстиції, хоча при цьому може належати до органів правосуддя й діяти при судах, а прокурори можуть належати до суддівського корпусу («магістратури»). До цієї групи країн належать, зокрема, США, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Румунія, Ізраїль, Японія, Естонія, Сирія [1, с. 118]. Наприклад, у Франції та Німеччині специфіка становища прокуратури проявляється й у правовому статусі прокурорів, які, будучи державними службовцями, володіють частиною тих гарантій, що й судді, зокрема незалежністю від стороннього втручання під час виконання своїх повноважень. Також організаційно-правові засади процедури підготовки та добору прокурорів у значній мірі співпадають із тими, що застосовуються до суддівського корпусу [5].

Друга група представлена країнами, де прокуратура повністю входить до складу судової системи і знаходиться при судах або користується в межах судової влади адміністративною автономією. До таких країн зараховують Іспанію, Болгарію, Латвію.

Третю групу становлять країни, де прокуратура являє собою самостійну систему й підзвітна парламенту або главі держави. Це передусім соціалістичні (В'єтнам, КНР, КНДР, Куба, Лаос) і постсоціалістичні держави. У цих країнах на прокуратуру поряд із класичними функціями зазвичай покладається загальний нагляд за законністю, об'єктами якого є державні органи, суспільні об'єднання, господарські організації, різного роду установи й фізичні особи. У Конституціях цих країн статус прокуратури закріплюється як одного з найважливіших державних органів [1, с. 119].

До четвертої групи варто зарахувати країни, де власне прокуратури чи її прямого аналога взагалі немає, наприклад, у Великобританії. На відміну від Франції, в Англії відсутня самостійна система органів прокуратури в механізмі держави. Властиві для прокуратури завдання й функції виконують інші службові особи – Генеральний аторней і його представники, місцеві аторней. Генеральний аторней є керівником адвокатури в масштабі Англії й водночас виконує роль представника держави й уряду в цивільному процесі у справах, які мають суспільний характер щодо масштабності впливу на широкі верстви населення [1, с. 119].

Отже, прокуратура є своєрідним детектором рівня демократично-правових перетворень у державі. Законодавство України поки що зазнає трансформаційних змін, проте важливо, щоб ці зміни були реально ефективним засобом подолання злочинності в країні, сприяли підвищенню рівня довіри серед населення до прокуратури й давали прокурорам змогу ефективно здійснювати свої повноваження. Міжнародний досвід у цій справі вкрай важливий.

Сьогодні дієвим механізмом забезпечення незалежності прокурорів є реалізація в сучасній вітчизняній правовій системі міжнародних приписів, які практично апробовані в різних країнах світу. Тим самим прийняття міжнародного досвіду сприяє підвищенню ефективності роботи прокурорів.

Список використаних джерел

1. Заїка О.В. Один з шляхів модернізації юстиції України: міжнародний досвід щодо правового статусу прокуратури. *Перспективні напрямки наукової думки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль), с. 117-120.

2. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020р.). URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do>

sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-oriientsii-gromadian-liutyi-2020r (дата звернення: 14.05.2020).

3. Про прокуратуру. Закон України від 14 жовтня 2014 року № № 1697-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2020).

4. Ховронюк М. Прокуратура по німецькі: закону немає, а орднунг є. URL: http://www.zakonoproekt.org.ua/prokuratura-po-nimetsjki-zakonu-nemaje-a-ordnungh-je_.aspx (дата звернення: 14.05.2020).

5. Чаплинська Ю. Досвід Франції та Німеччини в реформуванні органів прокуратури та можливості його використання в Україні. *VisegradJournalonHumanRights*. 2016. №6/3. С. 136-140.

Кучер А.

студентка III курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: старший викладач

кафедри кримінального права

та процесу ТНЕУ

Декайло П.В.

ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ЕКСПЕРТА І СПЕЦІАЛІСТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На тлі реформи правоохоронної системи України відбуваються перетворення як в сфері регулювання, так і безпосередньо в структурі органів: розробляються нові нормативні акти, з'являються підрозділи, з'являються нові посади і так далі. Тому цілком природно, що в законодавстві є деякі прогалини: прийняті нормативні акти не відповідають наявним або, навпаки, необхідний акт ще не прийнятий, а підрозділ або посада вже створені. Саме тому спеціалізовані наукові установи України повинні допомогти законодавчим і правоохоронним органам виявити і усунути ці недоліки, реалізуючи принцип взаємодії теорії і практики.

Більшість судів в пострадянських країнах вважають за краще матеріальні (неживі) джерела доказів, тому що вони мають більш стабільну (статичну), більш тривалу форму існування і не здатні спотворювати інформацію, на відміну від живих джерел. І якщо матеріальний об'єкт (носій) володіє внутрішніми властивостями, які впливають на сліди, і ці властивості відомі, вони також є фактичними даними, які досить важко заперечити[2, с.98].

Спеціаліст є посередником між джерелом інформації і доказом у його найчистішій формі (мова йде про відповідність інформації всім необхідним ознакам доказів, тобто допустимі, автентичні, приналежні).

Кримінально-процесуальний кодекс (КПК) України визначає спеціаліста в галузі кримінального судочинства як людину, яка володіє спеціальними знаннями та навичками у використанні технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, які вимагають відповідних спеціальних знань і навичок (ч. ст. 71 КПК України).

У свою чергу, експерт як учасник кримінального процесу наділений процесуальним статусом, що виникає з моменту його участі у провадженні. Процесуальний статус експерта є міжгалузеву установою, регулюється нормами кримінально-процесуального, цивільно-процесуального, господарсько процесуального та адміністративно-процесуального права. У кримінальному судочинстві процесуальний статус експерта як учасника судочинства є галузевим типом правового статусу особистості.

Процесуальний статус експерта як незалежного учасника кримінального процесу може бути визначений як сукупність прав, гарантій їх реалізації, обов'язків і відповідальності.